בסירוגין מהו (א)תיקו מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי ומצר רביעי לא מצר לו אמר רב (ב)קנה הכל חוץ ממצר רביעי ושמואל אמר אפי' מצר רביעי (א) ורב אסי אמר לא קנה אלא תלם אחד על פני כולה סבר לה כרב דאמר שיורי שייר ומדשייר במצר שייר נמי (ב) בכולהי אמר רבא הלכתא קנה הכל חוץ ממצר רביעי ולא אמרן אלא דלא מבלע אבל מבלע קנה וכי לא מבלע נמי לא אמרן אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין אבל ליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין (ג) קנה מכלל דכי מובלע אע"ג דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין (ד) קנה איכא דאמרי אמר רבא הלכתא קנה הכל ואפילו מצר רביעי ולא אמרן אלא דמבלע אבל לא מבלע לא קני וכי מבלע נמי לא אמרן אלא דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אבל איכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין לא קנה מכלל דכי לא מובלע אף על גב דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין לא קני (ג)שמעינן מתרווייהו לישני דרבא דבשדה לא שייר ולא מידי (ד)ושמעינן נמי דהיכא דמבלע וליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין קנה (ה)לא מבלע ואיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי ט' קבין לא קנה מבלע ואיכא עליה לא מבלע וליכא עליה אתמר לה להאי גיסא ואתמר לה להאי גיסא (א)(ו)שודא דדייני: אמר רבה (ז)פלגא דאית לי בארעא פלגא בארעא דאית לי ריבעא א"ל אביי מאי שנא הכי ומ"ש הכי אישתיק אמר אביי אנא סברי מדאישתיק קבולי קבלה ולא היא חזינא הנהו שטרי דנפקי מבי מר וכתיב בהו הכי פלגא דאית לי בארעא פלגא בארעא דאית לי ריבעא ואמר רבה מצר ארעא דמינה (ה) פלגא פלגא מצר ארעא דמינה פסיקא ט' קבין א"ל אביי מאי שנא הכי ומ"ש הכי אישתיק סבור מינה אידי ואידי פלגא

ולא

בסירוגין מהו. כגון שהיו מקיפין אותו שמונה בני אדם שנים לכל רוח ראובן ושמעון מן המזרח לוי ויהודה מן הצפון יששכר וזבולון מן המערב יוסף ובנימין מן הדרום וכתב ראובן מצר מזרח לוי מצר צפון יששכר מצר מערב יוסף מצר דרום. אם תמצא לומר כמין גאם לא קנה אלא באלכסון היינו משום דדרך למכור תלם אחד בין ב' שדות אבל אין דרך למכור בסירוגין ורגלים לדבר דטורח היה לו לכתוב כולם ולגס בסירוגין ליתן מצר בכל ד' רוחות או דלמא ה"נ לא מכר אלא כנגד אותן של מצר ובאלכסון כזה:

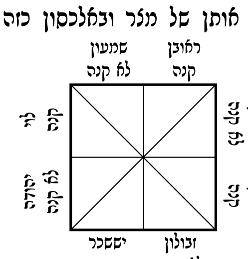

קנה הכל. כל מה שמובלע בתוך ג' המצרים: **חוץ ממצר ד'.** התלם עצמו של מצר רביעי לא קנה דלהכי אהני מאי דלא כתב מצר רביעי: **אפילו מצר רביעי.** דהאי דלא כתביה משום דלא צריך: **תלם אחד על פני כולה.** אבל ג' המצרים כמין חי"ת: **סבר לה.** רב אסי כרב דאמר דהאי דלא כתביה משום דשיורי שייר לעצמו מן השדה ועדיפא דרב אסי מדרב דקסבר רב אסי מדשייריה למצר שייריה נמי לכולה שדה שכנגד המצר ומיהו אהני ג' מצרים שכתב לקנות פורתא דהיינו תלם אחד אצל המצרים: **ולא אמרן.** דלא קנה מצר רביעי אלא דלא מבלע בתוך שני המצרים שמכאן ומכאן אלא הולך על פני שניהם כזה:

אבל מובלע. כזה קנה כל מה שיש בתוך המצרים: הכי גרסינן **וכי לא מובלע נמי לא אמרן אלא בדאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין אבל ליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אף על גב דלא מובלע נמי קנה מכלל דכי מובלע אע"ג דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי ט' קבין קנה.** ואמאי דקאמר רבא בהדיא חוץ ממצר רביעי קאי ואוקמה בדלא מובלע וקמפרש וכי לא מובלע נמי דאמרן לא קנה לא אמרן אלא דאיכא עליה הרכבת דקלים הנטועים שם אי נמי דהוי ההוא מצר תשעת קבין כשיעור שדה בפרק ראשון (לעיל דף יא.) דכיון דחשיב שייריה לעצמו וקדייק גמרא מכלל דברי דרבא אנו למדים מדאוקמיה להאי חוץ ממצר רביעי בתרתי לריעותא בדלא מובלע וכגון דאיכא עליה ריכבא דדיקלי מכלל דאי מובלע אע"ג דאיכא עליה ריכבא דדיקלי קנה דליכא אלא חדא לריעותא: **איכא דאמרי כו' ואפי' מצר רביעי ולא אמרן אלא דמיבלע אבל לא מיבלע לא קני וכי מיבלע נמי לא אמרן אלא דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אבל איכא כו' אע"ג דמיבלע נמי לא קנה מכלל דכי לא מיבלע אע"ג דליכא עליה כו' לא קני** ה"ג לה. והכי פירושא מדאוקמה רבא להאי ואפי' מצר רביעי בתרתי לטיבותא בדמיבלע וליכא עליה מכלל דאי לא מיבלע אע"ג דליכא עליה כו' לא קנה משום דאיכא חדא לריעותא. וקפסיק גמרא ושמעינן מהני תרי לישני דרבא כו' דאע"ג דפליגי כדלקמן בהכי מיהא לא פליגי וכן הלכה דבארעא לא שייר אלא במצר רביעי דהיינו כרב והיכא דמיבלע וליכא עליה קנה דאיכא תרתי לטיבותא והיכא דלא מיבלע ואיכא עליה כו' לא קנה דאיכא תרתי לריעותא. מיבלע ואיכא עליה א"נ לא מיבלע וליכא עליה דהיינו חדא לטיבותא וחדא לריעותא אמרי לה בתרי לישני ואליבא דרבא ללישנא קמא קנה ללישנא בתרא לא קנה. וקפסיק גמרא שודא דדייני השלכת הדיינין מאחר דמספקא לן נעביד שודא הכל לפי הענין שיראו הדיינין ויכירו המוכר עינו יפה או רעה הכל לפי אומד דעתם. ומיהו בשאר מקומות דמספקא לן בתרי לישני הלכתא כמאן לא אמרינן שודא דדייני עד שיפרש כי הכא אלא המע"ה: **אמר רבה.** ראובן ושמעון שהיה להם שדה בשותפות ומכר ראובן את חלקו לאינש מעלמא וכתב לו כן פלגא דאית לי בארעא כלומר החצי שיש לי בשדה זו אני מוכר לך: **פלגא.** כלומר כל חצי השדה מכר ולא שייר לעצמו כלום. אבל אם כתב לו פלגא בארעא דאית לי אני מוכר לך: **ריבעא.** זבין ליה רביע השדה דהיינו חצי חלקו דהכי קאמר ליה החצי אני מוכר לך מקרקע שלי נמצא מחצי השדה שיש לו מכר החצי דהיינו רביע כל השדה: **א"ל אביי מאי שנא הכי כו'.** כי היכי דפלגא דאית לי בארעא פלגא הכי נמי פלגא בארעא דאית לי פלגא דהכי משמע פלגא אני מוכר לך בהך ארעא והאי דמסיים דאית לי אמאי דקאמר פלגא קאי כלומר אותו חצי שיש לי אמרתי לך למכור: **מבי מר.** רבה (ו). וכתיב הכי בהנהו שטרי מכירה פלגא דאית לי בארעא פלגא כו' כלומר אותו שטר שהיה כתוב בראשו איך פלוני אמר לנו הוו (ז) עדים שאני מוכר לפלוני פלגא דאית לי בארעא היה מוכיח בסופו שפלגא היה מוכר לו שכך היה כתוב וקנה פלוני מן פלוני חצי השדה בכך וכך ממון ואותו שכתוב בו פלגא בארעא דאית לי היה מפרש בסוף השטר שהקנה לזה הלוקח רביע השדה: **מצר ארעא דמינה פלגא פלגא.** ראובן שהיה לו שדה ומכר מקצתו לשמעון לצד מערב ומצד מזרח עכב לעצמו ולא פירש כמה מכר וכמה שייר לעצמו אלא כך כתב המצרים שדה פלוני שאני מוכר לפלוני מצד מערב לוי ומצד מזרח ארעא דמינה פלגא הקרקע עצמה שהיא שלי שחלוקה ממנה זו שמכרתי הוא מצר מזרחי שלה פלגא מכר לו דהא קאמר דמינה פלגא דמשמע חלוקה לחצאין: **דמינה פסיקא.** משמע שדה הראויה לפסוק מקרקע אחרת דהיינו לכל הפחות תשעה קבין כדתנן בפ' ראשון (לעיל יא.) אין חולקין את החצר כו'

ולא

איתמר להאי גיסא ואיתמר להאי גיסא שודא. אע"ג דבעלמא בכל דוכתי אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה ואוקי ממונא בחזקת מריה בין היכא דמספקא בעובדא היכי הוה כגון לעיל (דף לג:) דאמר דאיכא סהדי למר ואיכא סהדי למר היכא דקיימא ארעא תיקום בין מספקא לן בדינא כההיא דסוף השואל (ב"מ דף קב:) דמוקי שמואל למתני' באחד ששכר מרחץ בבא באמצע החדש לכך יחלוקו דמספקא לן אי תפוס לשון ראשון או אחרון אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר דהמע"ה אלא שכאן נראה לחכמים לעשות[א] שודא וגבי קדשה בעשרים ונתן לה ל' חלאין בפ' מי שמת (לקמן דף קמה.) דמספקא לן[ב] כרבי יוסי אי קדושין לטיבועין ניתנו אי לאו ואין מונה לה בכסף כתובה מכסף קדושין אלא מחלה והיינו חולקין ולא בעי למימר המע"ה אע"ג דמסתמא לא סבר כסומכוס דלית הלכתא הכי ועוד דאוקי שמואל מתני' דסוף השואל דאיירי בה ר' יוסי בבא באמצע החדש היינו כרבנן דסומכוס וכן לרב אסי בפ"ק דבבא קמא (דף ט. ושם) גבי אחין שחלקו ובא בעל חוב וטרף חלקו של אחד מהן דאמרינן נוטל רביע בקרקע כו' דמספקא ליה אי כיורשים אי כלקוחות דמו וחולקין ולא אמר המע"ה וביש נוחלין (לקמן דף קכד:) נמי גבי בכור שאינו נוטל פי שנים במלוה דהו"ל ראוי ובמלוה טעמו אמר התם (דף קכו.) דפליג משום (ח) דהמע"ה דמספקא לן אי גמר ומשעבד נכסיו כל כך שיהא אביו מוחזק כדי שיטול בהן פי שנים או לא וחולקים מספיקא וכן (ב"מ דף פג.) דדרו באגרא ואיתבר משלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד וזוטר לתרי קרוב לפשיעה וקרוב לאונס בכל אלו (ט) היה נראה לחכמים שיחלוקו והיכא דלא מפרש גמרא מידי אית לן למימר המע"ה והיכא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וס"ל לדיין כחד מינייהו ועבד מאי דעבד עבד דהכי אמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח:) השתא דלא איתמר לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ואי מספקא לדיין כמאן הלכת' המע"ה: **חזינא** להנהו שטרי דכתב בהו **פלגא דאית לי בארעא פלגא.** כלומר היו מגבין פלגא פלגא בארעא דאית לי ריבעא היו מגבין אותו ריבעא:

אין

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פכ"א מהל' מכירה הל' טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריט סעיף ד [ושודא דדיינא]:

טו ב ג ד ה ו מיי' שם הל' טו וסמג שם טוש"ע שם סעיף ב:

טז ז מיי' שם הל' כג וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' ריח סעיף כא:

רבינו גרשום

בסירוגין מהו. כגון שהיו עומדין על המצרים ראובן ושמעון ולוי על רוח מזרחית יהודה יששכר זבולון על רוח דרומית ובנימין דן ונפתלי על רוח מערבית גד ואשר ויוסף על רוח צפונית ובין הני מצרים מכר לו שדה וכתב ליה מצר ראובן ולא כתב ליה מצר שמעון וכתב לו מצר לוי וכן לכל רוח דלג מצר האמצעי שלא כתב לו. מהו מי אמרי' הואיל דמצר לו מצר לכל רוח הכל מצר לו וקנה בריבוע כל השדה על פני כולה או לא קנה אלא כנגד המצר ד' שדות (כעין צורתו) דמאי דמצר ליה קנה ומאי דלא מצר ליה לא קנה תיקו: מצר לו מצר ראובן עד דרך שביל אחד שבמזרח ומצר שני שביל שני ומצר שלישי שביל שלישי ומצר רביעי לא כתב לו: אמר רב קנה הכל. השדה והמצר חוץ ממצר רביעי משום דשיירה ולא כתבו: אלא תלם אחד על פני כל המצרים. משלש רוחות דמצר לו סמוך למצר: כרב דאמר. שייר המצר רביעי שלא קנה וקא מוסיף רב אסי מדשייר למצר שייר לכולה שדה חוץ מתלם אחד שקנה. והני מילי דלא קנה מצר רביעי היכא דלא מובלע המצר בתוך השדה שהמצר עמוק ונמוך מן השדה או גבוה יותר מן השדה שנראה כמו שאינו מן השדה: אבל מיבלע בשדה. דהמצר שוה עם השדה דמי כשדה עצמה ומכרו: וכי מבלע נמי לא אמרן דקני. דליכא עליה דההוא מצר ריכבא. שורה של דקלים. דלא כשדה אחרת דמי ולא הוי ארוך כל כך כמקום זריעת ט' קבין דהיינו שיעור שדה קטנה: אבל אי איכא כו' לא קנה. משום דכשדה אחרת דמיא: ואיכא דאמרי כו'. ה"ג וכי לא מבלע נמי לא אמרן אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא ואי נמי הוי כו' אבל ליכא עליה ריכבא ולא הוי ט' קבין קנה. דייקי' מהאי לישנא בתרא מכלל דכי מיבלע אע"ג דאיכא עליה ריכבא והוי ט' קבין קני. ושמעינן מתרווייהו לישנא דבשדה לא שייר דבמצר פליגי ולא בשדה ושמעינן נמי מתרווייהו לישני דהיכא דמיבלע וכו' קני. ושמעינן נמי מתרווייהו דהיכא דלא מיבלע ואי איכא ריכבא אי הוי ט' קבין לא קני דכשדה בפני עצמה דמיא. אבל מיבלע ואיכא עליה ריכבא איתמר להך גיסא ללישנא קמא דלא קני דכשדה בפני עצמה דמיא ואיתמר להך גיסא ללישנא בתרא דייקא מיניה דקנה. ולהיכא נמי דלא מבלע ולא איכא עליה ריכבא איתמר להך גיסא בלישנא קמא משמע דלא קנה ואיתמר להך גיסא ללישנא בתרא משמע דקנה דלאו כשדה אחרת דמיא דהואיל דליכא עליה ריכבא דדיקלי: שודא דדייני. שאם יראו ב"ד שדעתו של מוכר קרובה ללוקח שהוא אוהבו או שקרובו ומוכר לו בעין יפה יתננה לחלקו של לוקח ואם לאו למוכר: אמר רבה. אם היה בין שני שותפין קרקע ואמר אחד לאינש דעלמא מזבינא לך פלגא דאית לי בארעא משמע דכל חלקו מקני ליה וקנה הלוקח ההוא פלגא

מסורת הש"ס

א) [קדושין עד. וש"נ], ב) נ"ל דמספקא ליה. רש"ש,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה איתמר כו' היה נראה לחכמים דיחלוקו. עי' בכורות דף כח ע"ב תוס' ד"ה רביע:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אפי' מצר רביעי קנה ורב אסי: (ב) שם שייר נמי בכולה שדה אמר רבא: (ג) שם ולא הוי ט' קבין אע"ג דלא מבלע קנה מכלל דכי מובלע וכו': (ד) שם והוי ט' קבין נמי קנה: (ה) שם דמינה פליגא פלגא: (ו) רשב"ם ד"ה מבי מר רבה הס"ד ואח"כ מה"ד וכתיב בהו בהנהו שטרי מכירה הכי הס"ד ואח"כ מה"ד פלגא וכו': (ז) בא"ד הוו עלי עדים: (ח) תוס' ד"ה איתמר וכו' דפליג משום דמספקא כצ"ל ותיבת דהמע"ה נמחק:

מוסף רש"י

שודא דדייני. לפי ראות עיני הדיינים יטילו החובה או הזכות, שודא לשון השלכה, כמו (שמות טו) ירה בים דמתרגם שדא בימא (כתובות צד. ועי"ש פה: וקדושין עד.).

מוסף תוספות

א. [ד]קים ליה לבעל הגמ' דלא נאמר שתי הלשונות לחלוק זה על זה אלא שניהם אמרן רבא כדי לעשות שודא דדייני לפני שפעמים ראוי לעשות כך ופעמים ראוי לעשות כך לפי מה שיהיה דעת הלוקח ודעת המוכר ולפי מנהג המדינה ולפי הדמים. רא"ש. ואין לפרש הכא [שודא] שיעשו הדיינים מה שירצו כדאמרינן התם, (גיטין יד: ועיין לעיל לה. תוד"ה שודא), דהא ודאי כיון דמספקא מילתא למה יוציאו הקרקע מבעלים ראשונים בלא טענה. רבינו יונה.

רבינו גרשום (המשך)

דאית ליה כולה. אבל אמר ליה כי האי לישנא פלגא בארעא דאית לי מזבינא לך משמע דמההיא פלגא דמגיע לחלקו מזבין ליה החצי והיינו ריבעא דכולה שדה קנה: א"ל אביי. מ"ש בהאי לישנא דקנה פלגא מ"ש באידך דלא קנה אלא ריבעא: דקבולי קבלה. דאידי ואידי פלגא: מבי מר. מבי רבה: אמר רבה. אם יש לב' שותפין קרקע וחלקוה ביניהן ואמר חד מן השותפין לאחר קרקע שלי אני מוכר לך ומצר לו ללוקח מצד אחד מצר ארעא דמינה פליגא כלומר חלק שותפי שחלק עמי הוא מצר אחד ודאי אמרי' דאית ליה פלגא ללוקח שכל חלקו מכר לו עד חלק שותפו: אבל אי אמר ליה בהאי לישנא קרקע שלי אני מוכר לך ומצר לו מצר אחד בהאי לישנא לרוח פלוני ארעא דמינה פסיקא לא קנה בה הלוקח אלא שדה של ט' קבין דאמרי דהכי אמר ליה המוכר ללוקח לרוח פלוני מצר ארעא דילי דמינה פסיקא ההוא שדה דזביני לך כלומר שפסקתי מקרקע שלי שיעור שנחשב שדה ומכרתי לך והשאר שיירתי לי ולא קנה כל חלקו: א"ל אביי. מ"ש בהאי לישנא דקנה פלגא ומ"ש בהאי לישנא דלא קנה אלא ט' קבין בלבד: בין מצר ארעא. דמינה פסיקא. הכל אחד: אי א"ל ואלין מצרנהא האחרים ופירשן למזרח מצר פלוני למערב מצר פלוני וכן כולם: